

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В УКРАЇНІ

Антонюк В. П.

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

Перед Україною стоїть нагальне завдання забезпечення динамічного інноваційного розвитку, реалізація якого потребує наукових кадрів. Повноцінне відтворення кадрового потенціалу науки і освіти можливе лише за умови підготовки фахівців вищої кваліфікації, передусім докторів філософії в аспірантурі. У наукових установах готується 15-20% кадрів вищої кваліфікації, основна їх частина проходить відповідну підготовку у вищих навчальних закладах. Аналіз підготовки кадрів вищої кваліфікації в аспірантурі свідчить про зменшення обсягів її діяльності. За даними державної служби статистики чисельність аспірантур зменшилася за 2010-2018 роки майже на 20%, що обумовлено зменшенням кількості наукових установ та ВНЗ. Кількість аспірантів у 2018 р на 34% була меншою порівняно з 2010 р., а прийом до аспірантури скоротився на 33%. Прийом до аспірантури неухильно зменшувався майже впродовж усього досліджуваного періоду, однак найбільше скорочення – майже у 1,5 рази, – відбулося у 2016 році, що певною мірою обумовлено введенням в дію вимог нового Закону України «Про освіту». Це свідчить про різке звуження можливостей відтворення наукових кадрів вищої кваліфікації, основою якого є аспірантура.

У регіональному розрізі підготовка докторів філософії здійснюється дуже нерівномірно. Основними центрами, в яких сконцентровано підготовку є: м. Київ, де навчається 34,3% загальної чисельності аспірантів, Харківська обл. - 13,2%, Львівська - 8,2%, Одеська - 6,7% та Дніпропетровська - 5,4%, в них здійснювали навчання більше 2/3 усіх аспірантів 2018 року. Найменшу кількість аспірантів має Кіровоградська область - 0,5% від загальної кількості, у Миколаївській області їх частка складає 0,7%. Менше 1% аспірантів у 2018 р. мали 6 регіонів України - окрім названих це Житомирський, Луганський, Чернівецький та Чернігівський. За останні три роки має місце негативна динаміка кількості аспірантів у більшості регіонів. Найбільше скорочення було в областях, які мали мізерну кількість аспірантів - у Кіровоградській і Волинській на 27%, у Луганській - на 23%, у Миколаївській - на 24%. Також відбулося скорочення підготовки докторів філософії і в Києві - на 22%, в Одесі - на 12%, та у Львові - на 16%. Лише у 7 областях мало місце зростання чисельності аспірантів - у Закарпатській (на 44%), Сумській - на 33%, та невелике у Тернопільській, Хмельницькій, Чернігівській, Київській областях.

Зменшення обсягів підготовки наукових кадрів обумовлено низкою причин: зниженням престижності наукової діяльності в Україні; достатньо високими затратами на проведення якісного дослідження й оприлюднення його результатів; низьким технологічним рівнем економіки України та відсутністю потреби у формуванні і використанні кадрів вищої кваліфікації. Внаслідок цього значна частка талановитої, креативної та схильної до наукової діяльності молоді намагається виїхати для навчання та праці за кордон. Відбувається втрата людського капіталу України, що гальмує її інноваційну модернізацію. Усунення названих недоліків має бути пріоритетом кадрової політики держави.